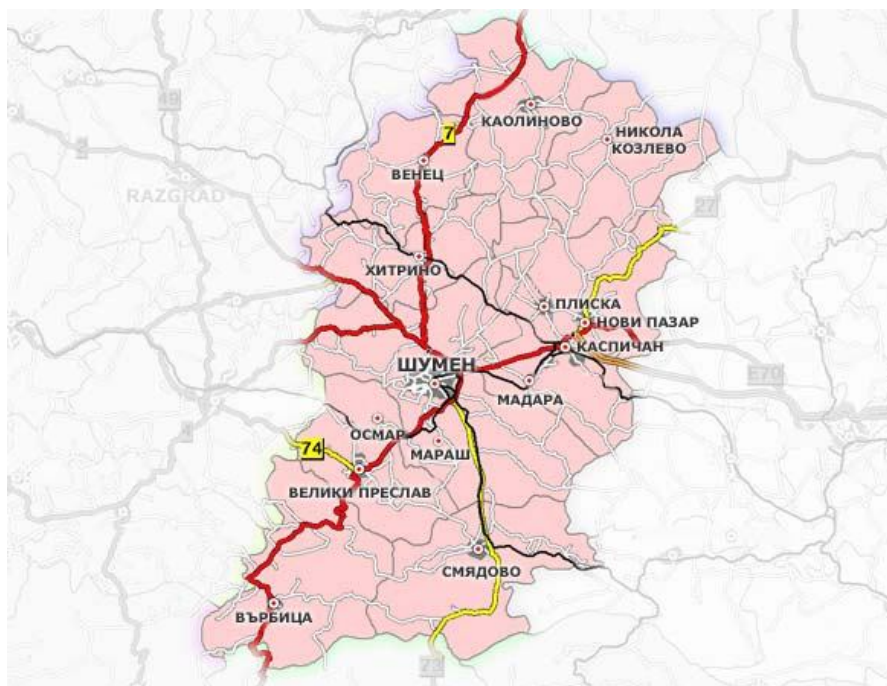


**УТВЪРДИЛ: (п)**

**ДИМИТЪР АЛЕКСАНДРОВ**

*Областен управител*

**СТРАТЕГИЯ  
НА ОБЛАСТ ШУМЕН  
ЗА  
ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ  
(2012 – 2020)**



---

*Декември 2012*

## **СЪДЪРЖАНИЕ:**

<b>I. ВЪВЕДЕНИЕ</b> .....	3
<b>II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ</b> .....	5
1. Жилищни условия .....	7
2. Заетост .....	9
3. Образование.....	9
4. Здравеопазване.....	10
<b>III. ВИЗИЯ</b> .....	11
<b>IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ</b> .....	11
<b>V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО</b> ....	11
1. Принципи:.....	12
2. Хоризонтални аспекти:.....	12
3. Цели на областното планиране: .....	13
<b>VI. ПРИОРИТЕТИ:</b> .....	13
<b>ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ, ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ.</b> .....	13
1. Образование.....	13
2. Здравеопазване.....	15
3. Жилищни условия .....	18
4. Заетост .....	19
5. Върховенство на закона и недискриминация.....	21
6. Култура и медии .....	23
<b>VII. МЕХАНИЗМИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНТЕГРАЦИОННАТА ПОЛИТИКА</b> .....	25
<b>VIII. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО</b> .....	26
<b>IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ</b> .....	27

## **I. ВЪВЕДЕНИЕ**

Областната стратегия за интегриране на ромите в Област Шумен (2012-2020), наричана Стратегията, е документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите на областно ниво и е приета в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), приета с Решение на Народното събрание на 01.03.2012 г.

Следвайки Националната стратегия и рамката на Европейския съюз (ЕС) за национални ромски стратегии, настоящият документ използва името роми като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население определя като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне.

Съгласно Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) Областната стратегия продължава и развива политическата ангажираност на правителството на европейското развитие на България в съответствие с Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.)<sup>\*</sup> и с Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” на областни ниво.

**Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на общата стратегия за борба с бедността и изключването, и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.**

Областната стратегия за интегриране на ромите е изработена в резултат на сътрудничество от страна на отговорните институции в сътрудничество с гражданския сектор и в частност ромски неправителствени организации. Стратегията кореспондира с международни стандарти в областта на правата на човека и правата на лица, принадлежащи към малцинствата: **Международни инструменти на ООН, ЕС, СЕ и др.**, отнасящи се до зачитане на правата на човека, към които Република България се е присъединила: Международен пакт за граждански и политически права 1966 г.(в сила за Р България от 1970 г.); Международен пакт за икономически, социални и културни права 1966 г.(в сила за Р България от 1970 г.); Международна конвенция за премахване на всички форми на

*Стратегия на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020)*

расова дискриминация 1966 г.(в сила за Р България от 1992 г.); Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените 1979 г.(в сила за Р България от 1982 г.); Конвенция за правата на детето 1989 г.(в сила за Р България от 1991 г.), Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на **Съвета на Европа** и др.

Настоящият документ се приема за период до 2020 г. включително. Оперативното изпълнение на Областната стратегия на Област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД), изпълнявани в два периода. Първият период 2012-2014 г., завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.“, актуализиран през 2011 г., като с оглед неговото приключване (2 февруари 2015 г.) е предвиден цялостен анализ на изпълнението за периода.

Вторият период 2014-2020 г. обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа чрез използването на инструментите на ЕС. С цел осигуряването на ефективност и устойчивост на мерките се предвижда междинен преглед/актуализация на ОПД през 2017 г.

След 2020 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати и евентуалните промени, които биха могли да настъпят в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

## II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., българската етническа група обхваща 5 664 624, или 84.8% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение. Делът на българската етническа група в сравнение с преброяването през 2001 г. се увеличава с 0.9 пункта. В началото на 20 век българският етнос е 77.1% от населението и от 1910 година до сега относителният му дял е над 80%, като през 1910 година е 81.1% и с най-висока стойност през 1975 година - 90.9%.

Ромският етнос традиционно е третият по численост след българския и турския етнос. Към 01.02.2011 г. наброява 325 343 души според самоопределянето на лицата, с относителен дял от 4.9% или с 0.2 процентни пункта повече от 2001 година.

Населението с българско етническо самоопределение е значително по-урбанизирано в сравнение с другите две основни етнически групи. 77.5% от българския етнос живее в градовете, както и 55.4% от ромския етнос.

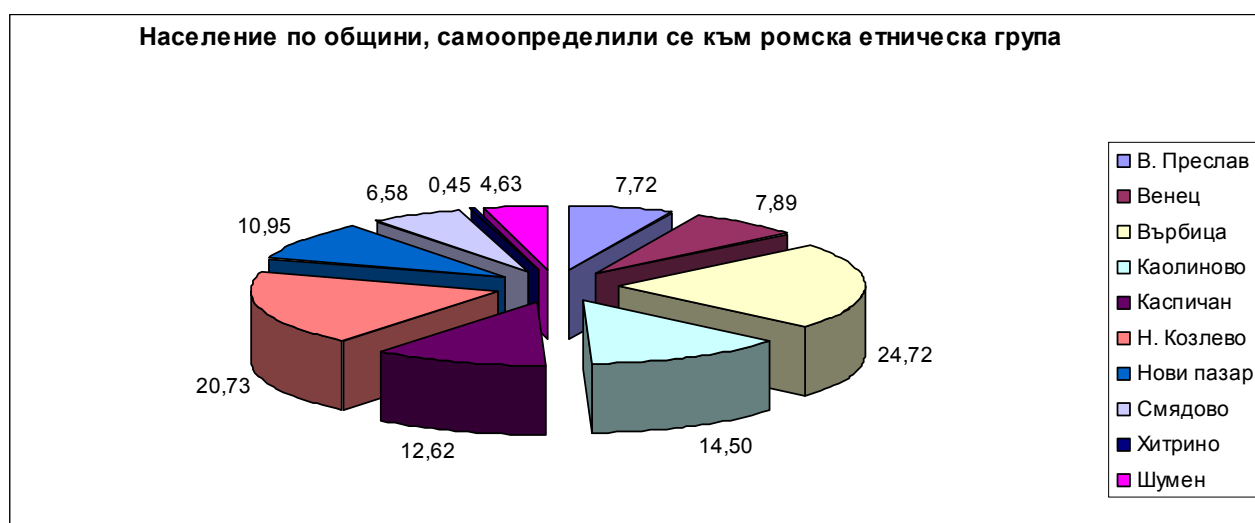
Населението на Област Шумен наброява 180 528 души (в т.ч. са отговорили 167 952 души), като ромският етнос е трети по численост след българския и турския, като съответно българския наброява 99 446 души, а турския – 50 878. Към 01.02.2011 г. като роми се самоопределят 13 847 души.

Лицата от ромската етническа група в Област Шумен са разпределени териториално по общини, както следва:

Население по етническа група – Преброяване 2011							
	Население	в т.ч. отговорили	Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределят
В. Преслав	13 382	12 212	7 936	3 078	943	157	98
Венец	7 137	6 411	122	5 707	506	3	73
Върбица	10391	9 845	919	5 597	2 434	675	220
Каолиново	12 093	11 548	722	8 964	1 675	12	175
Каспичан	7 976	7 328	4 935	1 073	925	292	103
Н. Козлево	6 100	5 672	1 299	2 883	1 176	115	199
Нови пазар	16 879	15 704	9 872	3 941	1 720	59	112
Смядово	6 698	6 075	3 993	1 603	400	49	30
Хитрино	6 223	5 780	867	4 853	26	10	24
Шумен	93 649	87 377	68 781	13 179	4 042	721	654
<b>област Шумен</b>	<b>180 528</b>	<b>167 952</b>	<b>99 446</b>	<b>50 878</b>	<b>13 847</b>	<b>2 093</b>	<b>1 688</b>

Данни: НСИ

Най-голям е дялът на самоопределилите се като роми в общините Върбица (24,72%) и Никола Козлево (20,73 %). С най-нисък дял е община Хитрино (0,45%).



Данни: НСИ

На територията на Област Шумен има населени места, в които според данните на проведеното преброяване няма самоопределили се като роми лица, но живеят социално уязвими групи, намиращи се в сходна на ромите ситуация, които също следва да бъдат бенефициенти на Областната стратегия.

На доброволния въпрос за етническа принадлежност не са отговорили 12 576 лица, или 7 % от населението в областта.

Възрастовата структура на ромите в Област Шумен съгласно последното преброяване сочи нисък процент на продължителност на живота. Ромите в диапазона над 70 години са едва 459 души, при положение, че 15 391 души от български етнос доживяват до 70 и повече години. Най-многобройни са преброените роми в диапазона 0-9 г. (2 596 души), 10-19 г. (2 336 души) и 20-29 г. (2 401 души).

За периода 01.01.2012 г. -30.09.2012 г. на територията на област Шумен са подпомогнати с месечни помощи на основание чл. 9 от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане общо 3599 лица и семейства.

Съгласно предоставените натурални показатели от Дирекциите „Социално подпомагане” на територията на област Шумен разпределението по общини е както следва:

1. Велики Преслав – 137 лица и семейства;
2. Венец – 232 лица и семейства;
3. Върбица - 397 лица и семейства;
4. Каолиново – 860 лица и семейства;
5. Каспичан - 262 лица и семейства;
6. Никола Козлево – 602 лица и семейства;
7. Нови пазар- 338 лица и семейства;
8. Смядово- 104 лица и семейства;
9. Хитрино – 210 лица и семейства;
10. Шумен – 366 лица и семейства

### ***Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:***

#### **1. Жилищни условия**

По данни на НСИ от последното преброяване на населението и жилищния фонд от 2011 г., на областно равнище домакинствата, които са се самоопределили като ромски са 4037 бр.

Разпределението на ромските домакинства по брой на членовете е следното:

- ✓ Едночленни домакинства – 753 бр. или около 18.6 %;
- ✓ Двучленни домакинства – 722 бр. или около 17.9%;
- ✓ Тричленни домакинства – 640 бр. или около 15.9 %;
- ✓ Четиричленни домакинства – 812 бр. или около 20.1 %;
- ✓ Петчленни домакинства – 536 бр. или около 13 3%;
- ✓ Шестчленни домакинства – 305 бр. или около 7.6 %;
- ✓ Седемчленни домакинства – 125 бр. или около 3 %;
- ✓ Осемчленни домакинства – 73 бр. или около 2 %;
- ✓ Деветчленни домакинства – 71 бр. или около 2 %;

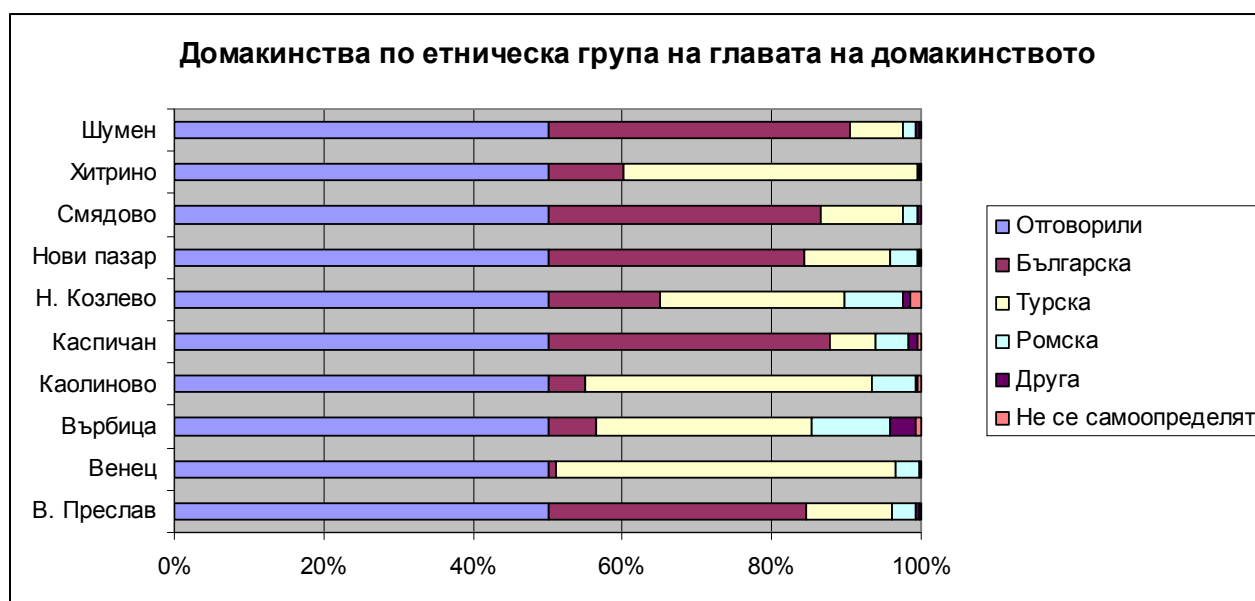
За сравнение българските домакинства, които са осем и деветчленни са съответно 27бр.(0.06%) и 20 бр.(0.04 %). При турските домакинства тези два показателя са съответно 58 бр.(0.31%) и 30 бр. (0.16%).

*Стратегия на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020)*

Видно е, че процентът на многочленните ромски домакинства е много по-висок от колкото при българските и турските. Очевиден е проблема с жилищните условия при ромите. Жилищната площ на лице на домакинството е приблизително 10 м<sup>2</sup>, което е изключително малко.

Етническа група	Общо	Едночленни		Двучленни		Тричленни		Четиричленни		Петчленни		Шестчленни		Седемчленни		Осемчленни		Деветчленни	
		брой	Бр	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр.	%	Бр	%	Бр
Българска	44632	14911	33.4	13657	30.6	8773	19.7	5245	11.7	1400	3.1	402	0.9	97	0.2	27	0.06	20	0.04
Турска	18632	4558	24.4	4744	25.4	3712	19.9	3227	17.3	1399	7.5	729	3.9	175	0.9	58	0.31	30	0.16
Ромска	4037	753	18.6	722	17.8	640	15.8	812	20.1	536	13.2	305	7.5	125	3.1	73	1.81	71	1.76

Съгласно проучване сред общините в шуменска област за наличието на годни за жилищно застрояване поземлени имоти – общинска собственост има налични такива. Община Велики Преслав разполага с терен с площ около 10 000 м<sup>2</sup>. Община Смядово е обявила два терена от по 651 м<sup>2</sup> и 1570 м<sup>2</sup>. Община Никола Козлево разполага с 3 имота от по 1500 м<sup>2</sup>, 1000 м<sup>2</sup> и 100 м<sup>2</sup>. Три имота, които биха могли да се използват за настаняване на ромски семейства е декларирала община Нови пазар с площ от около 50 000 м<sup>2</sup>. В Община Каспичан ситуацията е по-различна. Необходимо е възлагане на изменение на ПУП, което да предвиди преотреждане на имот от 3600 м<sup>2</sup> за жилищно застрояване при необходимост. Всички имоти имат изградена инфраструктура – електропреносна мрежа, пътища, водопровод. Изключение прави единствено да имота в община Велики Преслав, който няма изградена такава.





## **2. Заетост**

В последните десетилетия, в следствие на икономическите промени, и не на последно място и под влиянието на икономическата криза след 2008 г. ромите са в неизгодно положение на пазара на труда.

Образователното равнище на безработните от областта се влошава. Най-висок е относителния дял на хората с основно и по-ниско образование, 70% от регистрираните лица от ромски произход са с основно и по-ниско образование, което ги поставя в още по-неблагоприятно положение на трудовия пазар.

Отделните региони в Област Шумен не са еднородни по отношение на икономическата активност, поради което равнището на безработица по общини е силно диференцирано в отделните общини.

Съгласно данните от последното преброяване икономически активното население на 15-64 навършени години Област Шумен възлиза на 76 138 души, като от тях 3 605 души (4.73%) са от ромски произход. Общия брой на заетите лица е 60693 души, от тях заетите лица роми са 1 378 души (2.27 %).

Към момента на преброяването икономически активни безработни лица за областта са били 15 445 души, от тях безработни са били 2 227 роми (14.41%). Икономически неактивното население е наброявало общо 47 255 души, от тях 5602 души (11.85%) са били представители на малцинствата.

Цялостната картина сочи коефициент на безработица сред ромското население на Област Шумен от порядъка на 61%. При тях е регистриран и най-високия относителен дял на неактивно население – 60.8%.

Към 30.11.2012 г. броят на регистрираните безработни лица, самоопределили се като роми в Шуменска област е 1885 души или 14,5% от общо регистрираните безработни, като 53,2% от тях са жени.

Броят на безработните младежи от ромски произход е 480 души, което съставлява 25,5 % от всички регистрирани роми в областта, при 18,2% младежка безработица в областта /2367 души/. Делът на безработните младежи от ромски произход спрямо всички регистрирани безработни младежи е 20,3%.

Безработните, самоопределили се като роми с регистрация в бюрата по труда над 1 година са 1029 лица, което е 18,5 % от всички продължително безработни /5551 лица/, регистрирани в областта. 54,6% от регистрираните безработни от ромски произход са продължително безработни.

## **3. Образование**

При преброяването през 2011 г., населението от ромски или друг етнос над 7 и повече години възлиза на 12 038 души. От тях едва 0,39 % са със завършено висше образование (48 души). 782 души или 6.49 % са със средно образование. С основно образование са 4323 души (35.9%), а с начално и по-ниско са 4230 (35.13%), а 679 не са посещавали никога училище.

Данните сочат запазване на тенденцията много млади роми да остават без подходящо образование, рано да напускат училище, или да не тръгват на училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.

Фактори, причина за случващото се са: голям брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, ниска успеваемост в провеждания образователно-възпитателен процес, недостатъчно владение на български език и най-вече неангажираност на родителите, които не оказват необходимата подкрепа и стимулиране на подрастващите и ориентирането им към по-добро образование, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална, трудова реализация и т.н.

#### **4. Здравеопазване**

На национално ниво се наблюдава по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания), при лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности.

Шуменска област не прави изключение, което се вижда ясно от резултатите от преброяването през 2011 г. - лицата от ромски произход до голяма степен не желаят да указват степента на ограниченията поради заболяване.

Поради лоша инфраструктура, представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити.

Сериозен проблем в ромските махали в България представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.

По данни от Регионална здравна инспекция Шумен за последната отчетна година 2011 г. в област Шумен са регистрирани:

1. Данни за регистрация на бременните - 1723
2. Данни за хоспитализация на бременни в МБАЛ Шумен – 2116.

### 3. Осъществени прегледи с мобилни кабинети

През 2011 г. са проведени профилактични прегледи/изследвания на здравно неосигурени лица от ромски произход и на такива със затруднен достъп до лечебни заведения с мобилен гинекологичен и мобилен педиатричен кабинет.

В област Шумен работят 7 здравни медиатори, разпределени по общини:

- Община Шумен - 2
- Община Велики Преслав - 1
- Община Нови пазар - 1
- Община Върбица - 1
- Община Никола Козлево - 1
- Община Каспичан - 1

В гр. Шумен, гр. Нови пазар, с. Каспичан и с. Ст. Михайловски са организирани срещи с лица от ромски произход, на които е разяснено необходимостта от профилактични гинекологични и педиатрични прегледи.

Регулярно се организират срещи между представители на РЗИ, СБАЛПФЗ, НПО и лица от ромски произход във връзка с профилактиката и лечението на туберкулоза.

### **III. ВИЗИЯ**

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

**Интеграцията на ромите и на българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално - икономически характеристики и последващ просперитет в обществото.**

### **IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ**

**Създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.**

### **V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО**

## **1. Принципи:**

Водещи принципи и цели при изпълнението на Областната стратегия са:

- Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- Изрична, ясно определена, но не изключителна насоченост;
- Межкултурен подход;
- Приобщаване към мнозинството;
- Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- Трансфер на основани на фактите политики;
- Използване на инструменти на ЕС;
- Участие на регионалните и местните власти;
- Участие на гражданското общество;
- Активно участие на ромите.

## **2. Хоризонтални аспекти:**

Политиките за интегриране на ромите и лицата в неравностойно положение от други етнически групи представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ.

Стратегията обединява действащите стратегически документи и планове за развитие на отделните сектори на областно ниво. Основни подходи при изпълнение на дейностите:

- Насърчаване преодоляването на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори. Утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Насърчаване преодоляването на традиционни практики в ромската общност, които засягат правата на жените и децата;
- Интегриран териториален подход, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, съобразени с местните особености и нужди, включително на най-нуждаещите се с цел постигане на видима промяна на конкретно населено място /квартал, махала/.

### **3. Цели на областното планиране:**

- ✓ Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
- ✓ Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите етнически общности и маргинализираните групи в Област Шумен и нейните общини;
- ✓ Планиране на дейности, обхващащи територията на цялата област или на две или повече общини, които да решават специфични проблеми на маргинализираните етнически групи и изключени етнически общности, които надхвърлят възможностите на отделните общини;
- ✓ Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

## **VI. ПРИОРИТЕТИ:**

**ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ, ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ.**

### **1. Образование**

*Оперативна цел: Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда*

#### **Специфични цели:**

1. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища на територията на Област Шумен.

2. Повишаване на качеството на образование в обособените ДГ в ромските квартали на градовете и останалите населени места на Област Шумен, в които учат предимно ромски деца.

3. Обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и в училищата, чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.
4. Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.
5. Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.
6. Приобщаване и приемане на родителите-роми към образователно-възпитателния процес и засилване на участието им в училищния живот.
7. Усъвършенстване на образователните условия за качествено образование /на/и квалификацията на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност /у/на директорите, учителите и другите педагогически специалисти.

**Конкретни дейности за постигане на целите:**

- ✓ Създаване в детските градини на възможности за допълнителна работа по овладяване на българския език от децата-билингви.
- ✓ Осигуряване на подходяща образователна среда за поетапно включване на децата и учениците от обособените по етнически признак детски градини и училища в десегрегирани образователни институции.
- ✓ Логистична подкрепа на въвеждането на целодневна организация на учебния процес в начален и в прогимназиален етап на основната образователна степен.
- ✓ Използване на възможностите за проектно финансиране на дейности (кандидатстване по програми, администрирани от ОП РЧР, ЦОИДУЕМ, НПО, работещи в бранша).
- ✓ Подкрепа за въвеждането на интеркултурно образование през формулата за определяне на средства за квалификация на училища, обучаващи ученици със смесен етнически състав.
- ✓ Стимулиране на интереса към опознаване и представяне на етнокултурното многообразие в българското училище – сформирани на тематични клубове, групи по СИП, фолклорни и танцови формации.
- ✓ Проучвания на културната идентичност, осъществявани и презентирани с ангажираното активното участие на мултиетнически екипи от ученици.

- ✓ Разработване и апробиране на методология за диагностициране на рисковите фактори за непостъпване и ранно отпадане от образователната система – с последващо изграждане на система за мониторинг на риска.
- ✓ Насърчаване на отговорното родителско поведение – и нулева толерантност към случаите на родителска безотговорност.
- ✓ Организиране на информационни кампании в подкрепа на ползите от предучилищното възпитание за постигане на училищна готовност.
- ✓ Изграждане на работеща система за кариерно ориентиране и консултиране на учащите се.
- ✓ Реинтегриране на отпаднали от образователната система лица, чрез прилагане на програми за модулно обучение – за придобиване на квалификация по част от професия, или продължаващо професионално обучение за лица, навършили 16 години.
- ✓ Сътрудничество с изградените, или изграждащи се ромски центрове за общностна модерация.
- ✓ Сформиране на мултиетнични родителски клубове към образователните институции и работа с родителските общности – за преодоляване на съществуващи негативни нагласи към процеса на интеграция.

Осигуряване на възможности за квалифициране на директори, учители и училищен персонал за работа в мултикултурна среда.

Регионалният инспекторат по образование при Министерството на образованието младежта и науката е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование”.

## **2. Здравеопазване**

***Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми***

### **Специфични цели:**

1. Намаляване на детската смъртност;
2. Подобряване на здравната помощ за новородените и децата в предучилищна възраст;

3. Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население;
4. Повишаване на здравните знания и информираността на ромското население;
5. Оценяване и наблюдение на здравето състояние на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства.

**Конкретни дейности за постигане на целите:**

- ✓ Активно съдействие от страна на медиаторите в усилията на личния лекар за обхващане на бременните до четвъртия месец на бременността с регистрация, консултации с лекар- специалист по акушерство и гинекология и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане;
- ✓ Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население. Предоставяне контрацептивни средства на желаещи лица, принадлежащи към групата на лица с ниски доходи;
- ✓ Провеждане на беседи с подрастващи и млади хора и с техните родители за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето; за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактиране;
- ✓ Провеждане на дородова диагностика на бременни жени в риск;
- ✓ Активизиране дейността на медиаторите за издирване на деца без личен лекар и разясняване пред родителите им важността за регистрирането им;
- ✓ Провеждане беседи и разговори с младите майки за значението на имунизациите и мотивирането им за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар;
- ✓ Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари;
- ✓ Активно издирване от личния лекар на новородени в домашни условия деца и тяхното имунизирване с ваксините, съответстващи на възрастта;
- ✓ Провеждане на беседи и разпространение на информационни материали, организиране на обучения за жени, ангажирани с отглеждането на малки деца;



*Стратегия на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020)*

- ✓ Провеждане на профилактични прегледи с мобилни педиатрични кабинети в квартали с преобладаващо ромско население и отдалечени населени места;
- ✓ Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар;
- ✓ Провеждане на разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред ромското население;
- ✓ Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и инфекции предавани по полов път;
- ✓ Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза;
- ✓ Подкрепа за функционирането на амбулатории за първична медицинска помощ в квартали, населени предимно с ромско население, съфинансирани от общините и с мобилна техника;
- ✓ Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори и студентите по медицина от ромски произход;
- ✓ Идентифициране на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора;
- ✓ Осигуряване трудовата реализация на здравните медиатори и текущото им обучение;
- ✓ Целево подготвяне на младежи от ромски произход за кандидатстване в медицински университети и колежи;
- ✓ Организиране и провеждане на кампании за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни, онкологични, сърдечносъдови и наследствени болести;
- ✓ Периодично провеждане на беседи от здравни специалисти и медиатори за вредата от най-разпространените рискови фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот;

- ✓ Въвеждане на интерактивни сесии по здравно и сексуално образование в училищата с предимно ромско население като част от задължителната учебна програма;
- ✓ Стимулиране създаването на извънкласни форми на здравно образование за ромските деца – клубове, спортни секции и др.

Регионална здравна инспекция е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване”.

### **3. Жилищни условия**

***Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура***

#### **Специфични цели:**

1. Подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
2. Отреждане на нови територии за жилищно строителство с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали;
3. Създаване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
4. Актуализация /изработване на подробни устройствени планове/ на съществуващи и новоотредени терени;
5. Проектиране и изграждане на техническа инфраструктура;
6. Изграждане и рехабилитация на социални жилища;
7. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими семейства от домовете, които обитават;
8. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.

#### **Конкретни дейности за постигане на целите:**

- ✓ Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура;
- ✓ Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Идентифициране на подходящи терени;
- ✓ Уреждане въпросите със собствеността на терените;
- ✓ Отреждане на терените – общинска собственост, за жилищно строителство;

## *Стратегия на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020)*

- ✓ Изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Изработване на специализирани карти;
- ✓ Актуализация на подробни устройствени планове на съществуващи терени;
- ✓ Изработване на подробни устройствени планове на новооторедени терени;
- ✓ Проектиране на техническа инфраструктура
  - водоснабдяване;
  - канализация;
  - улична мрежа;
  - благоустрояване;
- ✓ Изграждане на обекти от техническата инфраструктура;
- ✓ Изградени нови социални жилища;
- ✓ Рехабилитирани съществуващи социални жилища;
- ✓ Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от домовете, които обитават;
- ✓ Реконструкция на обекти на образователната инфраструктура ;
- ✓ Реконструкция на обекти на културната инфраструктура;
- ✓ Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура.

Общинските администрации и РО на НСК при РДНСК са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия”.

### **4. Заетост**

***Оперативна цел: Подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях***

#### **Специфични цели:**

1. Осигуряване на достъп на ромите и друго живеещо при подобни условия население от областта до пазар на труда и до различните инициативи за самостоятелна заетост.

2. Ограмотяване, квалификация и преквалификация на роми и друго живеещо при подобни условия население, включително и на заети в професии, традиционно характерни за етноса /дърводобив, билкарство, цветарство, строителство и ремонт на покриви и пътища/.

3. Насърчаване на заетостта на "зелени работни места" чрез субсидиране на работни места в екологични дейности за създаване на качествена заетост и опазване на околната среда.

4. Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.

5. Стимулиране на трудовата мобилност сред общността в областта за достъп до сезонни работни места и работни места в значими инфраструктурни проекти /селско стопанство, строителство на магистрала и пътища/.

6. Развитие и усъвършенстване на мрежата от трудови медиатори в общините с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население за активизиране на неактивните и продължително безработните лица.

7. Задълбочаване на социалния и граждански диалог, привличане за партньори лидерите сред общността в областта, ромските НПО и бизнес субекти.

**Конкретни дейности за изпълнение на целите :**

Организиране на обучителни курсове за безработни лица:

а) мотивация за активно търсене на работа;

б) професионална ориентация;

в) професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ);

г) професионална квалификация, в рамките на действащите проекти по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

Насърчаване на заетостта чрез програми и мерки по реда на Закона за насърчаване на заетостта в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и изпълняваните проектите по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”;

Обучения по ключови компетентности, “Инициативност и предприемачество” или „Обществени и граждански компетентности” към съответното професионално обучение;

Организиране на мотивационни курсове (в рамките на годишните програми за обучение по НПДЗ и други планове);

Обучение по стартиране и управление на собствен бизнес;

Провеждане на курсове за обучение на служителите в бюрата по труда за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и други етнически малцинства;

Назначаване на представители на ромската общност в териториалните структури на МТСП и АЗ в населени места в Шуменска област с преобладаващо ромско население;

Срещи, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании.

Дирекции „Бюра по труда” от област Шумен са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост”.

Изпълнение на мерките по приоритет „Заетост” способстват за постигане на Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-64 г. до 2020 г.”. Заедно с изпълнението на допълващите мерки по приоритет „Образование”, насочени към повишаване нивото на умения на работната сила, компетентността и квалификацията на нискоквалифицираните работници, ще допринесат за намаляване равнището на бедност за работещите и техните семейства и за постигането на Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”.

## **5. Върховенство на закона и недискриминация**

***Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на общественя ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата”.***

### **Специфични цели:**

1. Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи.

2. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в общественя живот.

3. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.

4. Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез всички форми, вкл. и спорт.

5. Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот.

6. Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата.

7. Повишаване на институционалната и на обществената чувствителност и нетърпимост към прояви на дискриминация и „език на омразата”. Приоритетно предприемане на мерки за превенция на етнически мотивирана радикализация, особено в младежка възраст.

8. Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност.

9. Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, Съвета на Европа и ЕС, и използване на съществуващите в ЕС инструменти.

10. Повишаване на правната култура във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи.

#### **Конкретни дейности за изпълнение на целите :**

✓ Повишаване на участието на ромите и друго живеещо при подобни условия население в държавната администрация на регионално ниво и местната администрация.

✓ Подобряване на механизмите за сътрудничество, диалог и консултации между публичния сектор, ромите и гражданските организации, работещи за интеграция на ромите.

✓ Повишаване на административния капацитет и чувствителността на служителите и управленския състав в администрацията на всички нива по отношение правата на малцинствата, въпросите на недискриминацията и общуването в мултиетнична и мултикултурна среда, повишаване на уменията им за формулиране и прилагане на политики за интеграция на ромите. Недопускане на двоен стандарт в прилагането на законите на държавата по отношение на ромите и всички уязвими групи.

✓ Подобряване на ефективността на работа на служителите в правоохранителните органи в мултиетническа среда при спазване на стандартите по правата на човека.

✓ Засилване работата в общността, особено с деца и младежи, с цел формиране на социални умения за избягване на рискове, създаване на условия за развиващи капацитета дейности и увеличаване на възможностите за социализация.

✓ Засилване на работа със семействата от ромски произход и от друго живеещо при подобни условия население при съблюдаване на правните механизми и работа със семействата за осъзнаване на родителските задължения, за разбиране и спазване правата на децата.

✓ Машабни разяснителни и информационни кампании за повишаване на чувствителността и нетърпимостта към прояви на дискриминация.

✓ Засилване работата на местно ниво за повишаване осъзнаването на правата и отговорностите от ромите.

✓ Опазване на обществения ред, собствеността на гражданите и зачитане личностните права на гражданите.

✓ Осигуряване на обществения ред при провеждане на религиозни празници и опазване собствеността на гражданите в районите със смесено население.

За изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация” са отговорни всички държавни институции, ведомства, Комисията за защита от дискриминация, консултативни структури и др., съобразно техните компетенции.

## **6. Култура и медии**

### **КУЛТУРА**

***Оперативна цел: Създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот и съхранение и развитие на ромската традиционна култура и творчество***

#### **Специфични цели:**

1. Постигане на устойчивост в резултатите на културната интеграция.
2. Съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите като част от българската национална култура и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот на различни нива.

### **Конкретни дейности за постигане на целите:**

✓ Разработване и реализиране на програми за културна и социална интеграция на областно и общинско ниво като част от областните и общински програми за развитие;

✓ Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация за всеки”, която обхваща регионалните и читалищни библиотеки, включително и в градове със смесено население и села с почти изцяло ромско население;

✓ Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската;

✓ Популяризиране на ромската култура, чрез културните календари на общините от Шуменска област.

Читалищата на територията на Област Шумен са водещи при изпълнение на целите в Областната стратегия в приоритет „Култура”.

### **МЕДИИ**

*Оперативна цел: Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност, промяна на негативния образ на ромите и противодействие на проявите на „език на омразата” в печатните и електронни медии.*

### **Конкретни дейности за постигане на целта**

Подаване на редовна и подробна информация към регионалните медии за събития от всички сфери на живота на ромската общност в Област Шумен

ОССЕИВ е водеща институция при изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Медии” в сътрудничество с регионалните медии в Област Шумен – печатни издания, кабелни ТВ и радиа.



## **VII. МЕХАНИЗМИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНТЕГРАЦИОННАТА ПОЛИТИКА**

Стратегията на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020) е част от Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), която от своя страна е съставна част от цялостната стратегия на правителството за постигане на реални промени в живота на всички български граждани. Правителството провежда политика за стимулиране на инвестирането в развитието и усъвършенстването на хората и тяхното активно участие в преодоляване на съществуващите предизвикателства.

Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) на оперативното ниво се осъществява чрез Плана за действие за изпълнение на Стратегията, (който до 2014 г. е актуализирания Национален план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005- 2015 г.“). Планът за действие е отворен с цел да се реагира гъвкаво при необходимост от промени и при спазване на съответните бюджетни процедури.

Организацията по изпълнението на политиките за равноправно интегриране на ромите е изградена на базата на ефективно и целенасочено използване на наличните ресурси на национално, регионално и местно ниво, както и тези на европейско ниво, произтичащи от членството на страната в ЕС и достъпа до Структурните и Кохезионния фонд.

Централно координационно звено (ЦКЗ) е секретариата на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси (НССЕИВ) и координира цялостния процес по областното планиране на национално ниво и мониторира изпълнението на областните стратегии и общинските планове.

Областната стратегия е функция на анализа на потребностите на конкретните общини и същевременно, там където е необходимо отчита, координира и обединява усилията на повече от една община за решаване на общи проблеми.

Основен подход следва да бъде интегрирания и териториален подход.

За да се улесни изпълнението на вече приетата областна стратегия се залагат конкретни отговорности за организация и координация на конкретните мерки и дейности, които се осъществяват от всички участници в процеса на планиране.

Структурата за координация на областно ниво е главното действащо звено за съгласуване на дейностите между общините и включените заинтересовани страни за оперативното изпълнение на областната стратегия.

Със Заповед на Областния управител се създава Областен координационен съвет (ОКС), който включва основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие, както и общинските координатори, които имат пряко отношение или са ангажирани с изпълнението на интеграционната политика в съответната община.

По предложение на ОКС могат да се създават целеви екипи, работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия. ОКС съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.

Тъй като общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове на действие на собствената си територия, всяка община следва да обособи подобни структури за координация на общинско ниво, съобразно с местните нужди.

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

## **VIII. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО**

Изграждането на цялостна функционираща система за мониторинг и оценка предполага комплекс от дейности, които се осъществяват на няколко етапа:

- Създаване на структура и изграждане на екип;
- Развитие на уменията и капацитета за мониторинг и оценка;
- Конкретизиране на системата от индикатори, планиране и изпълнение на дейности за мониторинг и оценка;
- Разпространение на заключенията от мониторинга и оценката и актуализиране на планове и дейности в съответствие с направените препоръки.

### **Звено за мониторинг и оценка**

Оперативното изпълнение на дейностите изисква да се обособи Звено за мониторинг и оценка (ЗМО) с ясни и конкретни задачи и отговорности, което бъде относително независимо от преките изпълнители на услугите и мерките за социално включване.

### **Структура:**

## *Стратегия на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020)*

ЗМО се създава със заповед на Областния управител и включва в състава си екип от експерти, представители на Областна администрация Шумен, общинските администрации от област Шумен, регионални служби и др.

Задачите и отговорностите на ЗМО са свързани с:

- Координиране цялостната дейност по мониторинг и оценка в област Шумен;
- Планиране дейностите за мониторинг и оценка – изработване обобщен мониторингов план до 20 февруари всяка календарна година;
- Събиране и систематизиране периодично информация за изпълнение на Стратегията;
- Оказване съдействие и логистика за проучвания, оценки, и други дейности, осъществявани от външни експерти или организации в съответната община;
- Организиране дискусии по общини за обсъждане на заключенията и препоръките от докладите за мониторинг и оценка на изпълнението на Стратегията.
- Организиране разпространението на резултатите от мониторинга и оценката сред заинтересованите страни и сред обществеността.

### **Планиране и изпълнение на дейностите за мониторинг и оценка**

**ЗМО** изработва до 20 февруари на всяка календарна година обобщен мониторингов доклад за изпълнението на Плановете за действие от общините на територията на областта за предходната година, който се изпраща в Секретариата на НССЕИВ.

Информация от тези доклади ще бъде използвана при изготвянето на годишен доклад за изпълнение на Стратегията, който ще бъде внесен от Министерския съвет в Народното събрание до 20 април на следващата година.

## **IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

За изпълнението на Стратегията на област Шумен за интегриране на ромите (2012-2020) от съществено значение е сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на национално, регионално и местно ниво с представители на неправителствени организации и на ромската общност.

Осигуряването на активното участие на ромите е от ключово значение.

Като участници не само във формирането и реализацията на политиките за интеграция на ромите, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото.

Включването им във всеки етап от създаването, изпълнението, наблюдението и оценката на политиките на всички нива обогатява процеса от гледна точка на интересите на общността и компетентността на експертите, работещи по въпросите на ромите. Това изисква насърчаване на участието в администрацията на представители на ромската общност и гарантира реалното участие на ромите във всички приоритетни области на настоящата програма.